

นวัตกรรมการจัดการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล
จังหวัดเพชรบุรี

Innovation in social welfare provision for the elderly of the Subdistrict Administrative
Organization Phetchaburi Province.

นพวรรณ เลิศผสมสิทธิ์¹, ชาวฤทธิ์ ชาวแสงรัตน์² และ อำนวย บุญรัตน์ไมตรี³

Noppawan Lerspasomsit¹, Chaowarit Chauwsangrat² and Amnuay Boonratnamitree³

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์^{1,2,3}

College of Innovative Management, Rajamangala University of Technology Ratanakosin Thailand^{1,2,3}

*Corresponding author, email: noppawan.ler@rumtr.ac.th

Retrieved; 22-01-2024; Revised 13-02-2024; Accepted ; 31-07-2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพรรณนาการจัดการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดเพชรบุรี 2) เพื่อวิเคราะห์ความพร้อมการจัดการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดเพชรบุรีและ 3) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แนวคิดนวัตกรรมสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ และทฤษฎีการจัดการเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ องค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดเพชรบุรี โดยเลือกแบบเจาะจงจากตำบลที่ได้รับรางวัลการบริหารจัดการดีเด่น ในรอบแผนยุทธศาสตร์ 5 ปีที่ผ่านมาอำเภอละ 1 ตำบล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 8 คน และผู้นำท้องที่ ผู้นำชุมชน จำนวน 16 คน ซึ่งเลือกจากผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ อำเภอละ 2 คน ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์เนื้อหา เขียนบรรยายเชิงพรรณนาผลการวิจัยพบว่า

1. องค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดเพชรบุรีมีการจัดสวัสดิการสังคมในประเด็นสังคม สุขภาพ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การเรียนรู้และเทคโนโลยี ตามนโยบายภาครัฐและบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล

2. องค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดเพชรบุรี ยังไม่มีความพร้อมด้านการจัดการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ในด้านนโยบาย แผนการจัดการ การจัดองค์กร บุคลากร การอำนวยความสะดวก การประสานงาน และการรายงานผลการปฏิบัติงาน

3. แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดเพชรบุรี ตามรูปแบบบันได 7 ขั้นประกอบด้วยแนวทาง บันได 7 ขั้น ตามนวัตกรรม PPPACR (4PACR) Model ได้แก่ 1) การทำนโยบาย (Policy) 2) การจัดทำแผน (Plan) 3) การจัดตั้งองค์กรแบบมีส่วนร่วม (Participatory organization) 4) การพัฒนาบุคลากร (Personal Development) 5) การบริหารจัดการแบบเชื่อมโยง (Administration Connection) 6) การประสานงานเครือข่าย (Coordination to Networking) และ 7) การรายงานผลการปฏิบัติงานสู่การขยายเครือข่าย (Reporting for Networking)

คำสำคัญ: นวัตกรรมจัดการ ; การจัดการสวัสดิการสังคม ; ผู้สูงอายุ ; องค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดเพชรบุรี

Abstract

This article aimed to study (1) to describe social welfare management for the elderly of Phetchaburi Provincial Subdistrict Administrative Organization, (2) to analyze the readiness of social welfare management for the elderly of the Subdistrict Administrative Organization of Phetchaburi, (3) to propose guidelines for social welfare management for the elderly of the Subdistrict Administrative Organization, Phetchaburi Province.

The key informants were 8 Subdistrict Administrative Organization presidents. They were selected by purposive sampling from outstanding Subdistrict Administrative Organizations, 1 in each district. And 16 community leaders were selected from development experts from each district, 2 experts. The research tool was an in-depth interview. Data were analyzed by descriptive statistics and content analysis. The research results were found as follows;

1. Phetchaburi Subdistrict Administrative Organization has operations in the areas of social welfare, health, economy, environment, technology and learning, according to provincial government policy and the role of the Subdistrict Administrative Organization.

2. Phetchaburi Subdistrict Administrative Organization lacks readiness in managing social welfare for the elderly in terms of policy, management plans, organization, personnel, administration, coordination, and performance reporting.

3. Guidelines for organizing social welfare of the Subdistrict Administrative Organization, Phetchaburi Province were the 7-step of PPPACR (4PACR) Model, consisting of 1) Policy 2) Plan 3) Participatory Organization 4) Personal Development 5) Administration Connection 6) Coordination to Networking and 7) Reporting for Networking.

Keywords: Management innovation; Social welfare management; the elderly; Subdistrict Administrative Organization Phetchaburi Province

บทนำ

สังคมสูงวัย (aged society) เปรียบเสมือนสงครามใหม่ของสังคมไทย (เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, 2564) ซึ่งมีสัดส่วนของผู้สูงอายุหรือประชากรที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไปเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ขณะที่สัดส่วนของอัตราการเกิดและจำนวนประชากรในวัยทำงานลดน้อยลง (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564ก) ประเทศไทยก้าวสู่สังคมสูงวัยตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2548 เมื่อสัดส่วนประชากรวัย 60 ปี ขึ้นไปเกินร้อยละ 10 และในปีพุทธศักราช 2564 ได้เข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (complete aged society) เมื่อสัดส่วนประชากรสูงวัยเกินร้อยละ 20 และคาดว่าในปี 2579 จะเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอด (super aged society) เมื่อสัดส่วนประชากรสูงวัยเกินร้อยละ 28 และประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 20 ซึ่งถือว่ามีความอัตราการเติบโตเป็นอันดับ 3 ในทวีปเอเชีย รองมาจากประเทศเกาหลีใต้ และประเทศญี่ปุ่น โดยจะเป็นอันดับหนึ่งในอาเซียนอีกไม่ถึง 15 ปีข้างหน้า หลักคิดการขับเคลื่อนสังคมผู้สูงอายุเป็นเรื่องของคนทุกวัยและเป็นความร่วมมือจากทุกภาคส่วน (กรมสุขภาพจิต, 2563) การเปลี่ยนแปลงของประชากรเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็วดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศทุกด้านทั้งเศรษฐกิจ ตลาดแรงงาน ภาระเกื้อหนุนที่วัยแรงงานต้องแบกรับ การบริการสุขภาพ และบริการด้านสังคมอื่นๆ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2561) ด้วยอายุของคนไทยจะยืนยาวขึ้น โดยในปี 2568 อายุของคนไทยโดยประมาณจะอยู่ที่ 85 ปี ยิ่งอายุยาวนานขึ้นทำให้ยิ่งต้องเตรียมเงินเพิ่มมากขึ้น ค่าครองชีพสูงขึ้น และทำให้ค่าเงินในอนาคตลดลงด้วย ค่ารักษาพยาบาลแพงขึ้น ปีละ 5-8% โครงสร้างประชากรเปลี่ยนแปลง จำนวนประชากรวัยทำงานมีน้อยลง การพัฒนาประเทศและเศรษฐกิจเติบโตช้าลง เงินเก็บหลังเกษียณไม่เพียงพอ การออมลดลง วัยทำงานต้องรับภาระมากขึ้น เงินลงทุนลดลง ภาครัฐบาลจำเป็นต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายทางด้านสวัสดิการมากขึ้นเพื่อบริการสังคมทางด้านสุขภาพแก่ผู้สูงอายุซึ่งมีแนวโน้มการเกิดปัญหาด้านสุขภาพมากขึ้น เช่น มะเร็ง โรคหัวใจ โรคเส้นเลือดในสมองแตก และโรคสมองเสื่อม (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564) ในขณะที่ประเทศไทยยังไม่ก้าวพ้นประเทศรายได้ปานกลาง ภาวะดังกล่าวก่อให้เกิดความกังวลต่อผลกระทบที่จะตามมา

ประเด็นสวัสดิการสังคมจึงมีความสำคัญในการรองรับสังคมสูงวัยซึ่งยังมีปัญหาและอุปสรรคสำคัญหลายประการ เช่น (1) ขาดการบูรณาการและขาดความต่อเนื่อง (2) ขาดการนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง (3) ความไม่พร้อมของงบประมาณและการขาดแคลนบุคลากรด้านผู้สูงอายุโดยตรง และ (4) สวัสดิการสังคมที่รัฐจัดให้กับผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอกับการตอบสนองปัญหาได้อย่างแท้จริงและไม่ครอบคลุมผู้สูงอายุได้ทั้งหมด ประเด็นสำคัญ คือ บุตรหลานหรือคนในครอบครัวขาดความตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุและสังคมสูงวัย ซึ่งมีความคาดหวังให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ (สุพจน์ บุญวิเศษ, 2561)

ส่วนสภาพปัญหาการเตรียมพร้อมรองรับสังคมสูงวัยมีหลายประการ อาทิ ปัญหาด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนมาตรการรองรับสังคมสูงวัยในทุกมิติทั้งเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม สุขภาพ และสังคม (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564) นอกจากนี้ยังพบปัญหาสำคัญ คือ (1) ระเบียบกระทรวงมหาดไทยยังไม่รองรับให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเบิกจ่ายงบประมาณด้านดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยงบประมาณของตนเองได้ เพราะเป็นภารกิจที่ซ้ำซ้อนกับกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยี (3) ปัญหาการถูกมิจฉาชีพหลอกลวงจากสังคมออนไลน์ และการได้รับข้อมูลข่าวสารที่บิดเบือนไม่เป็นความจริง (Fake News) (4) นวัตกรรมที่ผลิตขึ้นไม่รองรับและสอดคล้องกับการเชื่อมต่อ/สัญญาณในประเทศไทย (5) การทดลองนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่นำเข้ามาจากต่างประเทศมีขั้นตอนและระยะเวลาในการทดลองใช้นวัตกรรมจำกัด (6) ต้นทุนการผลิตนวัตกรรมสูง ประชาชนที่มีฐานะยากจนไม่สามารถเข้าถึงนวัตกรรมซึ่งปัญหานี้มีมาอย่างต่อเนื่อง จนถึงปีงบประมาณ พ.ศ. 2560-2562 ยังได้พบปัญหาหลายประการ (สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน, 2563) อาทิ การดำเนินงานผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังไม่มีการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมการเตรียมความพร้อมของประชาชนเพื่อวัยสูงอายุ ไม่จัดทำและพัฒนาระบบข้อมูลผู้สูงอายุ ส่งผลให้ไม่สามารถกำหนดนโยบายมาตรการหรือแผนงานในการจัดสวัสดิการและบริการด้านผู้สูงอายุได้ตรงตามปัญหาความต้องการ การบูรณาการการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยงานอื่นๆในพื้นที่ยังไม่เป็นระบบ (ไทยมณี ไชยฤทธิ์, 2563) ซึ่งขึ้นกับภาวะผู้นำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีบทบาทเป็นเพียงผู้ร่วมกิจกรรมและผู้รับบริการ นโยบายส่วนใหญ่สะท้อนการส่งเสริมมากกว่าการเสริมพลังอำนาจ (Empower) กิจกรรมส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมทั่วไปและขาดความหลากหลาย ทำกิจกรรมตามนโยบายรัฐ ขาดกิจกรรมในเชิงพัฒนาที่จะไปเสริมพลัง ผู้สูงอายุในสังคม ผู้สูงอายุขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและยังเป็นเพียงผู้รับบริการในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) ผู้สูงอายุขาดความรู้ และศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการจัดการตลาด (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2561)

อนึ่ง มีบทเรียนความสำเร็จการเตรียมพร้อมรองรับสังคมสูงวัยจากองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 8 แห่งของจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเริ่มจากการสร้างความตระหนัก เสริมหลักความรู้ สู่การสร้างแผนการดำเนินงานระดับตำบล ขยายผลสู่การสร้างแผนระดับจังหวัดแล้วขับเคลื่อนทุกตำบลไปพร้อมกัน (สมัชชาสุขภาพจังหวัดกาญจนบุรี, 2566)

จากสถานการณ์สังคมสูงวัย และจุดอ่อนในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีบทบาทโดยตรงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยนวัตกรรมการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานอยู่ เพื่อนำผลการวิจัยไปขับเคลื่อนให้เป็นรูปธรรมอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์ความพร้อมการจัดการสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดเพชรบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

ด้านนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล

1. นโยบายระดับชาติ

นโยบายเกี่ยวกับสวัสดิการของผู้สูงอายุในประเทศไทยปรากฏในกฎหมายรัฐธรรมนูญได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุให้ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และแผนผู้สูงอายุระดับชาติ ระดับกระทรวง ระดับภูมิภาค ระดับท้องถิ่นซึ่งกรมกิจการผู้สูงอายุได้กล่าวถึงประเด็นสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในการเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและปฏิบัติปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุได้อย่างมืออาชีพ ตาม 3S Model คือ (1) Strong (2) Security และ (3) Social Participation (ธัญวรรณ์ แจ่มใส, 2564) ทั้งนี้ Ambrosino, R. (2016) ได้กล่าวถึงนโยบายสวัสดิการสังคมอีกแง่มุมหนึ่งว่าเป็นรูปแบบที่ได้รับการออกแบบมาจากองค์กรสาธารณะและอาสาสมัคร และประสิทธิผลของการจัดการสวัสดิการสังคมต้องเริ่มจากนโยบาย ซึ่งเป็นไปตามที่ Magaly Dante (2015) ได้กล่าวไว้

2. นโยบายระดับท้องถิ่น

นโยบายการบริหารที่มีต่อผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติระบุให้หน่วยงานต้องมีการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2565) แต่การนำนโยบายภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติไปปฏิบัติ พบว่า ผู้สูงอายุขาดสวัสดิการด้านการประกันรายได้ นโยบายภาครัฐมีข้อจำกัดในการดำเนินกิจกรรม ขาดการติดตามการดำเนินงาน ขาดการนำข้อมูลไปทำแผนการพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติ (พจมาลย์ สงวนศักดิ์, 2565) มีข้อเสนอเชิงนโยบายให้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยหน่วยงานของรัฐที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติต้องมีการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพในอนาคตจากการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนสำคัญตามที่ Sowers, K. M. et al. (2008) ได้กล่าวไว้ว่า นโยบายสวัสดิการสังคมเป็นผลลัพธ์ของกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเมือง

ด้านการวางแผนนั้น ปกาภัทธ อัครางกูร (2562) ได้มองอนาคตเพื่อการดูแลผู้สูงอายุแบบครบวงจร โดยการจัดตั้งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุแบบครบวงจรในอนาคตด้วยการดูแลแบบองค์รวมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ สังคม และจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นการดูแลผู้สูงอายุที่ลึกซึ้งยิ่งไปกว่าการดูแลด้านจิตใจ มี

ความหมายรวมไปถึงการดูแลความรู้สึกของครอบครัวผู้สูงอายุ กิจกรรมหลังความตายของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังมีผลการวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของตนใน 4 มิติ ดังนี้ 1) มิติสุขภาพ 2) มิติสังคม 3) มิติเศรษฐกิจ และ 4) มิติสภาพแวดล้อม (ศูนย์การศึกษาอนุเคราะห์และการศึกษาตามอัธยาศัยกลุ่มเป้าหมายพิเศษ สำนักงาน กศน. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2565).

ด้านการจัดองค์การ ชารินทร์ ก้านเหลือง (2561) ระบุว่า การจัดองค์การ มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ กำหนดหน่วยงานผู้รับผิดชอบ โครงสร้างองค์กร บทบาทหน้าที่ บุคคล หน่วยงานที่มีส่วนร่วมดำเนินงาน ความสามารถบุคลากร ซึ่ง สุรินทร์ นิยมางกูร (2561) พบว่า ปัจจัยการบริหารประกอบด้วย ภาวะผู้นำ งบประมาณ บุคลากร และการประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้ นวัตกรรมจัดการด้านการจัดองค์การสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ควรประกอบด้วย คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมระดับตำบล/หมู่บ้าน มีหน่วยประสานการส่งเสริมสวัสดิการสังคม มีระเบียบข้อบังคับการส่งเสริมสวัสดิการสังคม และมีภาคีเครือข่ายสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคม ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ Melissa Koch (2021)

ด้านการบุคลากรจัดการด้านบุคลากรเพื่อผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีภาวะผู้นำค่อนข้างสูง บุคลากรในงานสวัสดิการผู้สูงอายุยังไม่มีโดยเฉพาะ การประชาสัมพันธ์มีความเหมาะสมในระดับหนึ่ง การแก้ปัญหาผู้สูงอายุจะต้องเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านบุคลากรและระบบ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน (สุรินทร์ นิยมางกูร, 2561) รวมทั้งความเชี่ยวชาญจากทุกภาคส่วน ดังที่ Il Kon Kim (2015) ได้กล่าวไว้ โดยการจัดการบุคลากรต้องครบกระบวนการวงจรคุณภาพ ตั้งแต่การสรรหา การพัฒนาศักยภาพ การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี การวิจัยพัฒนานวัตกรรม และพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ และจิตอาสา

ด้านการอำนวยความสะดวก ทรงศักดิ์ รักพ่วง และ กุชงค์ เสนานุช (2562) กล่าวถึงหลักการอำนวยความสะดวกเพื่อการดูแลผู้สูงอายุไว้ คือ การมีส่วนร่วมของภาคส่วน การเชื่อมโยงกิจกรรมในการบริการ ตอบสนองกับวิถีชีวิตและบริบทของพื้นที่ ระบบบริการที่เป็นธรรม ซึ่งดวงกมล ภูวนล และคณะ (2557) ได้ให้ความสำคัญกับรูปแบบการเป็นเมืองผู้สูงอายุอยู่สบาย และเสนอแนะเชิงนโยบายประเด็นผู้สูงอายุควรเป็นประเด็นเชิงนโยบายลำดับต้น ๆ โดยบูรณาการกระบวนการทำงานเชิงรุกและให้ความสำคัญกับเทคโนโลยี ซึ่งเป็นไปตามที่ J. Jarke. (2020) ได้กล่าวไว้เช่นกัน

ด้านการประสานงาน ซึ่งครอบคลุมถึงการประสานงานภาคีภายในและประสานงานเครือข่ายภายนอก ดังที่ ปาริฉัตร พันธุ์ภักดี (2564) ได้พบว่า ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุมีหลายด้าน อาทิ ด้านบทบาทของเอกชน ด้านสถาบันการศึกษา และด้านความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย ที่สำคัญการส่งเสริมประชาชนเป็นหุ้นส่วนร่วมกับรัฐในการจัดสวัสดิการสังคม อาทิ ภาคชุมชน ภาคประชาสังคม และภาคธุรกิจ ดำเนินงานควบคู่กับรัฐ โดยระบบการบริหารจัดการต้องมีหน่วยงานประสานงานเพื่อรองรับการดำเนินงานของภาคประชาชนที่ชัดเจน รวมถึงการประสานข้อมูลและระบบฐานข้อมูลด้วย สอดคล้องกับ รัตติยา พนาจันทร์ (2563) ที่พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลสนับสนุนให้มีการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุนในชุมชน โดยการจัดตั้งชมรมหรือกิจกรรมต่างๆ

เช่น ชมรมผู้ดูแลผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุ เครือข่าย ซึ่ง Melissa Koch, 2021) กล่าวว่า เครือข่ายเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ด้านการรายงานผลการปฏิบัติงานนวัตกรรมการจัดการด้านการรายงานผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพต้องสร้างคู่มือที่มีความครบถ้วนมีประเด็นการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ (เครือข่ายสุขภาพแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ, 2561) ประกอบด้วย มีโครงสร้างคณะทำงานประเมินติดตามผลและรายงาน มีการใช้เทคโนโลยีในการรายงานผลที่ทันสมัย มีคู่มือการรายงานผลที่เหมาะสม และมีช่องทางการสื่อสารที่ทันสมัยเข้าถึงได้ง่าย ทั้งนี้ Jeffrey Hamilton (2021) ได้ให้ความสำคัญของเทคโนโลยีในการจัดการ และ Andrzej Klimczuk and Łukasz Tomczyk, 2020) เน้นการเผยแพร่ศักยภาพผู้สูงอายุ

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด นวัตกรรมสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ และทฤษฎีการจัดการ โดยมีรายละเอียดตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบุรี โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาการจัดการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดเพชรบุรี

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย นายกองค้การบริหารส่วนตำบล จำนวน 8 ตำบล เลือกแบบเจาะจงมาจากตำบลที่ได้รับรางวัลการบริหารจัดการดีเด่นในรอบแผนพัฒนา 5 ปีที่ผ่านมา และผู้นำท้องที่ ผู้นำชุมชน จำนวน 16 คน จากอำเภอละ 2 คน เลือกแบบเจาะจงมาจากผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาผู้สูงอายุ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพมาจากผู้เชี่ยวชาญ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกในพื้นที่ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ความพร้อมการจัดการสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดเพชรบุรี

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้นำท้องที่ ผู้นำชุมชน 16 คน จากอำเภอละ 2 คน เลือกแบบเจาะจงมาจากผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาผู้สูงอายุ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพมาจากผู้เชี่ยวชาญ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกในพื้นที่ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาแนวทางการจัดการสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดเพชรบุรี

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย นายกองค้การบริหารส่วนตำบล จำนวน 8 ตำบล เลือกแบบเจาะจงมาจากตำบลที่ได้รับรางวัลการบริหารจัดการดีเด่นในรอบแผนพัฒนา 5 ปีที่ผ่านมา และผู้นำท้องที่ ผู้นำชุมชน 16 คน จากอำเภอละ 2 คน เลือกแบบเจาะจงมาจากผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาผู้สูงอายุ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพมาจากผู้เชี่ยวชาญ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกในพื้นที่ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาการจัดการสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุ ขององค์การบริหาร ส่วนตำบลจังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีการจัดการสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุตามประเด็นทั้ง 5 ประเด็น ได้แก่ ด้านสังคม (Social) ด้านสุขภาพ (Health) ด้านเศรษฐกิจ (Economic) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) และด้านเทคโนโลยีและการเรียนรู้ (Technology and Learning) ซึ่งสรุปเป็นรูปแบบ SHEET Model เป็นการจัดการตามนโยบายภาครัฐที่กำหนดไว้ แต่ยังไม่มีการกำหนดเป็นนโยบายเฉพาะในระดับตำบล และไม่มีแผนการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุโดยเฉพาะ การจัดองค์กรมีการจัดตั้งกลุ่ม องค์กร ของผู้สูงอายุส่วนด้านเทคโนโลยีและการเรียนรู้ดำเนินการด้วยโรงเรียนผู้สูงอายุ ด้านบุคลากร มีการสนับสนุนอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ส่งเสริมผู้สูงอายุเป็นวิทยากรภูมิปัญญา แต่ยังไม่มีการพัฒนาบุคลากรเพื่อผู้สูงอายุเป็นการเฉพาะ ด้านการอำนวยความสะดวกมีการบริการอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม มีระบบรักษาความปลอดภัย มีศูนย์กลางกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ด้านการประสานงานมีการประสานการจัดกิจกรรมตามโครงการ และด้านการรายงานผลการปฏิบัติงาน มีกิจกรรมสร้างแรงจูงใจ ประกาศเกียรติคุณผู้สูงอายุ เป็นรูปแบบหนึ่งของการรายงานต่อสาธารณะ และมีการเผยแพร่ความรู้เพื่อผู้

สูงวัยผ่านสื่อ Face book Web Site LINE ซึ่งควรเน้นการสร้างการเรียนรู้และเทคโนโลยีสำหรับผู้สูงวัยและครอบครัว เพื่อให้คนทุกช่วงวัยตระหนักรู้ มีความรู้ความเข้าใจ และทักษะทางเทคโนโลยี

วัตถุประสงค์ที่ 2 วิเคราะห์ความพร้อมการจัดการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความพร้อมของการจัดการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงวัยขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามประเด็น ปรากฏผล ดังนี้

ประเด็นสังคมมีความพร้อมด้านนโยบาย โดยจัดการตามนโยบายภาครัฐ ด้านอำนาจการ เน้นการส่งเสริมการจัดกิจกรรม ด้านบุคลากรมีอาสาสมัครสาธารณสุข อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ส่วนที่ยังไม่พร้อม คือ ด้านการวางแผน การจัดบุคลากร การจัดองค์การ ระบบการรายงานผลการปฏิบัติงาน

ประเด็นสุขภาพดำเนินงานตามนโยบายภาครัฐ ซึ่งส่งผลถึงการจัดการประสานงานทั้งภายในและภายนอก แต่ยังไม่ได้กำหนดเป็นนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นการเฉพาะ ส่วนที่ยังไม่มีความพร้อม ได้แก่ ด้านการวางแผน การจัดบุคลากร และการจัดองค์การ

ประเด็นเศรษฐกิจ มีนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจในภาพรวม มีเครือข่ายเป้าหมายที่เอื้อต่อการจัดการประสานงาน การจัดการบุคลากร การจัดองค์การ ส่วนที่ยังไม่มีความพร้อม คือ การวางแผน และอำนาจการให้เกิดมาตรฐานในเชิงระบบ และจัดการด้านบุคลากรส่งเสริมเศรษฐกิจในเชิงบูรณาการ

ประเด็นสิ่งแวดล้อม ยังไม่มีนโยบายและแผนการจัดการเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในเชิงแผนยุทธศาสตร์ ซึ่งส่งผลต่อการจัดการด้านอื่นๆ ให้เป็นลักษณะการจัดการทั่วไป จุดที่ควรพัฒนา คือ การประสานงานการจัดการสิ่งแวดล้อมประเภทความสัมพันธ์ในครอบครัว ชุมชน ด้วยการบูรณาการหน่วยงานในพื้นที่ การอำนาจการด้านความปลอดภัย การพัฒนาบุคลากรเฝ้าระวัง การประสานงานให้เกิดนวัตกรรมบูรณาการ เช่น การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนสำหรับผู้สูงวัย

ประเด็นเทคโนโลยีและการเรียนรู้ ยังไม่มีการจัดการด้านนโยบาย และการวางแผน ซึ่งส่งผลไปสู่การจัดการองค์การ การอำนาจการ บุคลากร การประสานงาน การรายงานผลการปฏิบัติงาน ซึ่งจะต้องมีการจัดการมาตรฐานให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง

ส่วนความพร้อมการจัดการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงวัย ขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามการจัดการทั้ง 7 ด้าน ปรากฏผล ดังนี้

ด้านนโยบาย พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบุรี ยังไม่มีนโยบายด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงวัย และนโยบายการเตรียมพร้อมเพื่อรองรับสังคมสูงวัยโดยเฉพาะ

ด้านการวางแผน พบว่า ยังไม่มีแผนงานหรือแผนยุทธศาสตร์รองรับสังคมสูงวัยเป็นการเฉพาะ แต่มีแผนงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านคุณภาพชีวิต ความเข้มแข็งชุมชน ศาสนา วัฒนธรรม และนันทนาการ สาธารณสุข สังคมสงเคราะห์ และการศึกษา แต่ยังไม่มีการวางแผนรองรับสังคมสูงวัยที่สอดคล้องกับบริบท และแผนบูรณาการกับหน่วยงานภาคี

ด้านการจัดองค์การ พบว่า มีกลไกและบุคลากรด้านสังคมและสุขภาพในรูปแบบอาสาสมัครชุมชน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามโครงการหรือกิจกรรม มีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายที่บ้าน (อผส.) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับตำบล (พชต.) ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัวระดับตำบล (ศกป.ต.) ซึ่งเป็นกลไกจากการเชื่อมโยงภารกิจของหน่วยงานภาครัฐ แต่ยังไม่มีการจัดองค์การในลักษณะบูรณาการหน่วยงานและการมีส่วนร่วม

ด้านบุคลากร พบว่า การจัดการด้านบุคลากร ปัจจุบันมีบุคลากรที่เป็นนักพัฒนาสังคมในกองสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้ดำเนินงานด้านสังคมสูงวัยโดยการเชื่อมโยงประสานกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง แต่ยังคงอยู่ในระดับที่ต้องมีการพัฒนา ในด้านความตระหนักทัศนคติ ความรู้ ความเข้าใจ ภาวะผู้นำทุกระดับ จิตอาสา Soft Skill และด้านการใช้เทคโนโลยี

ด้านการอำนวยความสะดวกการเป็นกระบวนการ พบว่า ปัจจุบันมีการอำนวยความสะดวกเรื่องสถานที่ บุคลากรงบประมาณ อุปกรณ์ การสร้างการมีส่วนร่วม หากแต่ยังขาดระบบ แผนงาน โครงสร้างองค์การที่ชัดเจน จึงทำให้รูปแบบและระบบของการอำนวยความสะดวกไม่ชัดเจนตามไปด้วย ซึ่งต้องมีการพัฒนาในเชิงการจัดระบบและนวัตกรรม เช่น คู่มือการปฏิบัติงาน ข้อตกลงร่วมกัน ระบบบุคลากร ระบบปฏิบัติการ ระบบการประเมินผลสู่วงรอบการพัฒนา

ด้านการประสานงาน พบว่า เป็นการประสานงานในระดับบุคคล ที่งาน เครือข่ายเกี่ยวกับกิจกรรมโครงการที่จัดขึ้น ยังไม่มีกลไกเชื่อมประสานงานโดยเฉพาะ สมควรให้มีการพัฒนาในเชิงนวัตกรรมที่พัฒนาระบบการประสานงานที่เหมาะสม และใช้ระบบเทคโนโลยีเพื่อนำไปสู่การเป็น Smart Organization หรือ Smart Office ด้วยกลไก เครื่องมือ ช่องทาง ระบบ และรูปแบบโดยกระบวนการออกแบบการประสานงานที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่

ด้านการรายงานผลการปฏิบัติงาน พบว่า เป็นการรายงานผลตามกิจกรรมหรือโครงการไปยังหน่วยงานระดับนโยบาย การรายงานสาธารณะ การรายงานในการร่วมประชุมสัมมนา และการติดตามประเมินผลต่างๆ เช่น การประชุมประจำเดือนในระดับจังหวัด การตรวจราชการของผู้ตรวจราชการ การตรวจเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงาน การร่วมประชุมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายและรายงานการใช้งบประมาณ แต่ยังมีขาดรูปแบบ และคู่มือการรายงานผลการปฏิบัติงาน ซึ่งควรมีนวัตกรรมจัดการด้านการรายงานผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ศึกษาแนวทางการจัดการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงวัยขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบุรี **ผลการวิจัยพบว่า** ประกอบด้วยแนวทาง บันได 7 ขั้น ตามนวัตกรรม PPPCCN (4PCCN) Model ดังต่อไปนี้

บันไดขั้นที่ 1 สร้างการรับรู้ (Perception) เพื่อนำไปสู่การสร้างนโยบาย (Policy) และแผน (Plan) การรองรับสังคมสูงวัยในระดับองค์การบริหารส่วนตำบล/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บันไดขั้นที่ 2 จัดตั้งองค์กรแบบมีส่วนร่วม (Participatory organization) จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุระดับตำบล/หมู่บ้าน จากการมีส่วนร่วม

บันไดขั้นที่ 3 จัดทำนโยบายพัฒนาสังคมสูงวัยระดับตำบล (Policy for Aging Society)

บันไดขั้นที่ 4 จัดทำแผนการจัดการสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุ (Plan for the elderly social welfare management) ที่ครอบคลุมทั้ง 5 ประเด็น คือ 1) สังคม เช่น แผนการสร้างสังคมแห่งความสุข Smart & Happy Aging Society 2) สุขภาพ แผนการสร้างนำซ่อม On Create No Cure 3) เศรษฐกิจ แผนการออมทุกช่วงวัย (Save for All) 4) สิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมสีเขียว สู่เศรษฐกิจสีเขียว Green 2 Es Model; Green Environment Green Economy เช่น ปลูกสวนป่าเพื่อคาร์บอนเครดิต และ 5) ด้านการเรียนรู้และเทคโนโลยี Smart Aging Society

บันไดขั้นที่ 5 มีการพัฒนาสมรรถนะหลักบุคลากร (Core Competency's Staff) ทักษะเชิงนวัตกรรมและเทคโนโลยี คุณธรรม จริยธรรม จิตวิทยา จิตอาสา soft skills และสร้างเสริมแรง เช่น การประกาศเกียรติคุณ

บันไดขั้นที่ 6 พัฒนาระบบการสื่อสาร (Communication System) ที่ทันสมัยและเข้าถึงได้ง่าย

บันไดขั้นที่ 7 พัฒนาภาคีเครือข่าย (Networking) สนับสนุนการจัดการสวัสดิการสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบุรี มีการจัดการสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุทั้งประเด็นสังคม สุขภาพ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีและการเรียนรู้ ตามนโยบายรัฐบาลและจังหวัด แต่ยังไม่มีการจัดทำเป็นนโยบายและแผนงานสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุเป็นการเฉพาะทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักถึงผลกระทบในการเข้าสู่สังคมสูงวัย ซึ่งทุกภาคส่วนจะต้องตระหนักรู้ มีความเข้าใจ และดำเนินงานอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม เนื่องด้วยนโยบายสาธารณะเปรียบเสมือนกลไกกลางซึ่งเป็นปัจจัยนำเข้าสู่การขับเคลื่อน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Magaly Dante (2015) และสอดคล้องกับ พจนมาลย์ สงวนศักดิ์ (2565) ที่พบว่านโยบายภาครัฐมีข้อจำกัดในการดำเนินกิจกรรมโครงการด้านผู้สูงอายุ และการทำงานที่ซ้ำซ้อน รวมถึงขาดการติดตามการดำเนินงาน ด้านแนวทางการการนำนโยบายการ คือ การนำข้อมูลไปทำแผนการพัฒนาท้องถิ่นให้ สอดคล้องกับแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติ โดยทุกภาคส่วนร่วมกันอย่างบูรณาการเพื่อนำนโยบาย ด้านผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง ตลอดจนการสร้างกลไกการติดตามผลการดำเนินงาน การดำเนินงานตามเป้าประสงค์เป็นผลสัมฤทธิ์ตามประเด็นยุทธศาสตร์ผู้สูงอายุ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ประเด็นการจัดองค์กรมีการจัดตั้งกลุ่ม องค์กร ของผู้สูงอายุ ทั้งด้านสังคม สุขภาพ เศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยีและการเรียนรู้ ส่วนมากจะเป็นกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่ง สุรินทรนิยมางกูร, 2561) ได้กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันว่า การสรรหาและพัฒนาบุคลากรมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง รวมถึงเครือข่ายเกื้อหนุนชุมชน และการจัดตั้งเป็นองค์กร ชมรมต่างๆเพื่อประสานการจัดการอย่างมีพลังในพื้นที่ ดังที่ll Kon Kim (2015) ได้กล่าวไว้ว่าการระดมผู้เชี่ยวชาญมามีส่วนร่วมสำคัญอย่างยิ่งเช่นเดียวกับพลังของ

เครือข่าย ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ (Melissa Koch (2021) ด้านการอำนวยความสะดวกในการบริการอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมระบบรักษาความปลอดภัย ศูนย์กลางกิจกรรมสำหรับผู้สูงวัย ซึ่งสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (2565) ได้กล่าวถึงระบบการเตรียมพร้อมรองรับสังคมสูงวัยไว้สอดคล้องกันว่า การมีนโยบายและแผนอย่างมีส่วนร่วมตามความต้องการของประชาชน จะส่งผลถึงการอำนวยความสะดวกทั้งระบบด้านการประสานงานมีการประสานงานจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงวัยตามโครงการ และด้านการรายงานผลการปฏิบัติงาน มีกิจกรรมสร้างแรงจูงใจประกาศเกียรติคุณผู้สูงอายุแบบอย่างด้านต่างๆ ซึ่งจัดเป็นรูปแบบหนึ่งของการรายงานต่อสาธารณะ และมีรูปแบบการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพผ่านสื่อ Facebook Web Site LINE ซึ่งถือว่าการรายงานผลการปฏิบัติงานสู่สาธารณะและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ความพร้อมในการจัดการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงวัย องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบุรี ในการจัดการ ทั้งด้านนโยบาย แผนงาน การจัดองค์กร บุคลากร การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การรายงานผลการปฏิบัติงาน ทั้งในประเด็นสังคม สุขภาพ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีและการเรียนรู้ อยู่ในระดับที่ต้องพัฒนาการจัดการให้มีประสิทธิภาพ อย่างเป็นรูปธรรม ชัดเจน และเป็นการเฉพาะตามบริบทชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภาวะผู้นำของท้องถิ่น และขาดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่ง ทรงศักดิ์ รักพ่วง และ ภูซงค์ เสนานุช (2562) ได้พบว่า ต้องให้ความสำคัญด้านการจัดการมาเป็นอันดับแรกโดยเริ่มจากนโยบายและแผน หากขาดนโยบายและแผนที่มีคุณภาพจะส่งผลกระทบต่อผลการจัดการด้านอื่นๆเป็นลูกโซ่ และนอกจากนี้อาจขาดการมีส่วนร่วม ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง จึงไม่เกิดการตื่นรู้ทั้งระบบ ซึ่งปาริฉัตร พันธุ์ภักดี (2564) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจนรวมทั้งดวงกมล ภูนวล และคณะ (2557) ที่กล่าวว่า การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงวัยเป็นเรื่องของประชาธิปไตยและสิทธิพลเมือง ซึ่งหน่วยงานที่มีบทบาทเกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการให้ทันต่อการรองรับสังคมสูงวัย และสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงวัยทุกประเด็น และสอดคล้องกับ Ambrosino, R. (2016) ที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมจากองค์กรสาธารณะ และการเมือง ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Sowers, K. M. et al. (2008) ทั้งนี้ ธารินทร์ ก้านเหลือง (2561) และสุรินทร์ นียมมางกูร (2561) เห็นด้วยว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่น ความรอบรู้ การมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความพร้อมของการจัดการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงวัยในระดับท้องถิ่น ดังที่ Andrzej Klimczuk and Łukasz Tomczyk, (2020) ได้กล่าวว่า ความพร้อมตามทรัพยากรในบริบทพื้นที่อย่างสร้างสรรค์เป็นสิ่งสำคัญในการจัดการ

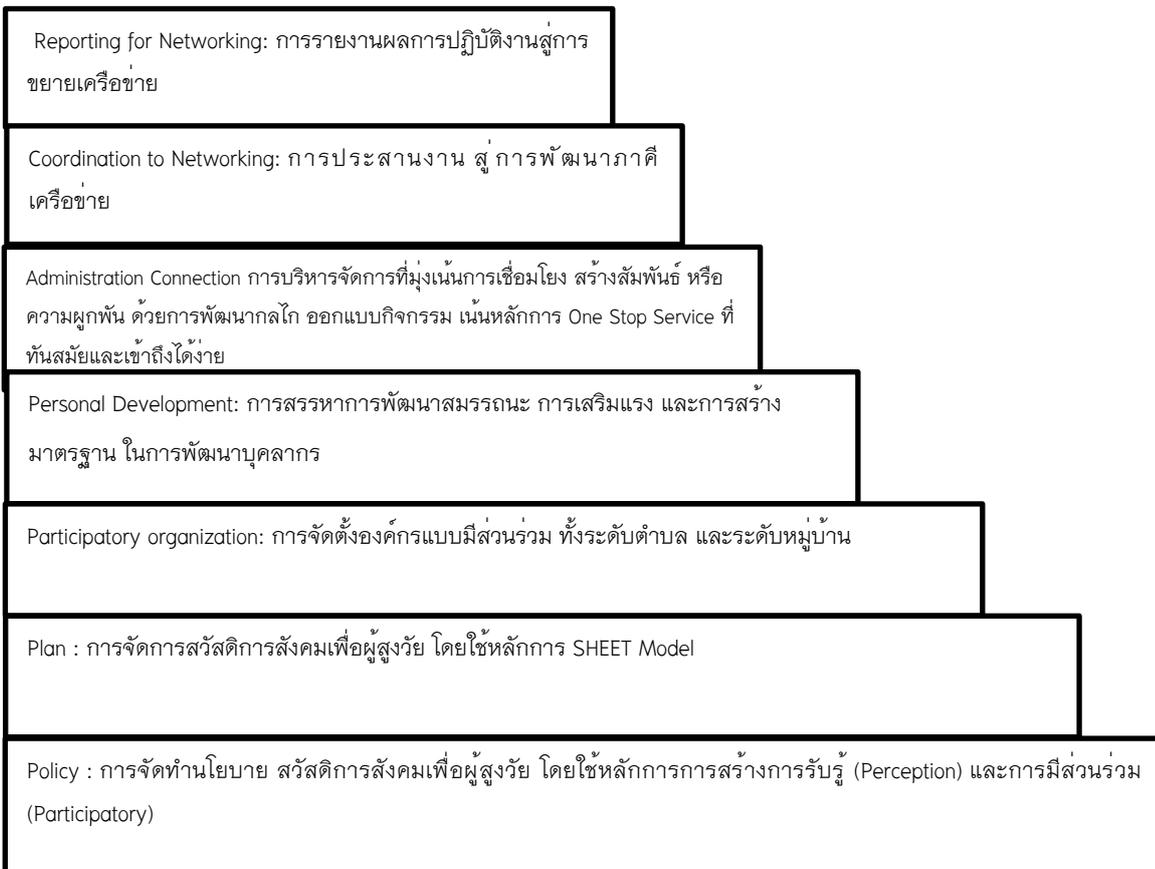
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การจัดการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงวัย องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วยบันได 7 ขั้น ตาม 4PCCN Mode; ประกอบด้วยการสร้างการรับรู้ การจัดตั้งองค์กรแบบมีส่วนร่วม การจัดทำนโยบาย การจัดทำแผน การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาระบบ การสื่อสาร และการขยายเครือข่าย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นกระบวนการดำเนินงานในเชิงระบบที่สอดคล้องกัน มีความสำคัญ ทุกประเด็นจะส่งผลกระทบในทุกมิติ และเรื่องของผู้สูงวัยมิใช่เป็นเรื่องของผู้สูงอายุอย่างเดียวแต่จะส่งผลถึงคนทุกช่วงวัยในสังคม ดังที่ ปภาภัทร อัครางกูร (2562) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการ

สวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุต้องมองอนาคตและต้องมองครบวงจรถ้อย่างเป็นระบบ และ Gladys Marie W.R. Harris (2018) ได้กล่าวไว้ถึงความสำคัญของการสร้างการรับรู้ การจัดองค์กร และการสื่อสารเพื่อรับมือกับอนาคต ซึ่ง ชารินทร์ ก้านเหลือง (2561) เห็นสอดคล้องกันว่า นวัตกรรมจัดการด้านการจัดองค์การสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุ ต้องมีการจัดตั้งองค์กรแบบมีส่วนร่วม มีระบบการสื่อสารและหน่วยประสาน และมีภาคีเครือข่ายสนับสนุน ตามการค้นพบของ Melissa Koch (2021) ทั้งนี้ ศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกลุ่มเป้าหมายพิเศษ สำนักงาน กศน. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ (2565) ได้ศึกษาไว้สอดคล้องกันว่า การกำหนดแผนให้ครอบคลุมทุกประเด็นมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

บันได 7 ขั้น PPPPCCN (4PCCN) Model แนวทางการจัดการสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบุรี

บันได 7 ขั้น PPPPARC Model แนวทางการจัดการสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบุรี

สรุป

บทความวิจัยนี้ได้ชี้ให้เห็นการจัดการสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุในระดับองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทโดยตรงที่ต้องมีข้อมูลสถานการณ์ผู้สูงอายุ ความต้องการของผู้สูงอายุ เพื่อ

เตรียมพร้อมเข้าสู่สังคมสูงวัยที่มีผลกระทบทั้งระบบสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ ในบทความนี้ได้ชี้ให้เห็นสภาพการจัดการสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุ วิเคราะห์ให้เห็นความพร้อมและแนวทางในเชิงนวัตกรรมการจัดการสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบุรี ที่พบรูปแบบ 4PCCN (PPPPCCN Model) สำหรับการจัดการทั้งประเด็นสังคม สุขภาพ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีและการเรียนรู้ (SHEET Model)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การดำเนินงานสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบุรี ยังมีลักษณะเป็นกิจกรรม โครงการ ตามนโยบายของรัฐบาล ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ 1) กำหนดนโยบายพัฒนาสังคมสูงวัยระดับองค์การบริหารส่วนตำบล หรือระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) สร้างแผนการจัดการสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุให้ครอบคลุมระดับ ตำบล หมู่บ้าน หรือชุมชน โดยใช้ฐานข้อมูล และบริบทชุมชน แบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบุรี ยังไม่มีการจัดการสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุที่เป็นรูปธรรมดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการจัดการตามรูปแบบของการจัดการให้เป็นมาตรฐานแนวทางการดำเนินงาน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แนวทางการจัดการสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบุรี มีรูปแบบบันได 7 ขั้น ตาม PPPCCN (4PCCN) ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการใช้รูปแบบนี้เป็นนวัตกรรมการจัดการสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้) เกี่ยวกับนวัตกรรมการจัดการสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในประเด็นตามรูปแบบ SHEET Model ที่สำคัญ คือ Social Health Economic Environment Technology and Learning และรูปแบบการจัดการตาม PPPPARC Model สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดการสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยควรให้ความสำคัญกับข้อมูล บริบทท้องถิ่น บริบทประเทศ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง ภูมิปัญญา การมีส่วนร่วม และกระบวนการ สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ นวัตกรรมที่มีส่วนร่วมในการยกระดับท้องถิ่นสู่สังคมสูงวัยอย่างมีประสิทธิผล

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564ก). *สังคมผู้สูงอายุในปัจจุบันและเศรษฐกิจในประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 2

ธันวาคม 2564, จาก <https://www.dop.go.th/th/know/15/926>,

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564ข). *มาตรการขับเคลื่อนสังคมสูงวัยคนไทยอายุยืน 4 มิติ (เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม สุขภาพ และสังคม)*. สืบค้นเมื่อ 2 ธันวาคม 2564, จาก http://www.dop.go.th/download/news/th1586520314-1936_0.pdf.
- กรมสุขภาพจิต. (2563). *ก้าวอย่างของประเทศไทย สู่วัยผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์แบบ*. สืบค้นเมื่อ 2 ธันวาคม 2564, จาก <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30476>.
- เครือข่ายสุขภาพแก่คร้อ จังหวัดชัยภูมิ. (2561). *รายงานผลปฏิบัติงาน ตามคู่มือการดูแลผู้สูงอายุ ในชุมชน เครือข่ายสุขภาพแก่คร้อ อำเภอแก่คร้อ จังหวัดชัยภูมิ*. ชัยภูมิ : ผู้แต่ง.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2564). *สังคมสูงวัย สงครามใหม่ของคนไทย*. สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2564, จาก http://doh.hpc.go.th/bs/clip_display.php?id=250.
- ดวงกมล ภูนวลและคณะ. (2557). *การพัฒนารูปแบบเมืองผู้สูงอายุอยู่สบาย*. วารสารสุขศึกษา, 37(126), 82.
- ทรงศักดิ์ รักพวง และ ฤชงค์ เสนานุช. (2562). *นวัตกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ: ความสำคัญต่อ สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย*. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 7(2), 205.
- ไทมมณี ไชยฤทธิ์. (2563). *การจัดสรรความสุขให้กับผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 6(2), 255.
- ธัญวรรณ์ แจ่มใส. (2564). *นโยบายเกี่ยวกับสวัสดิการของผู้สูงอายุในประเทศไทย*. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 6(3), 1-10.
- ธารินทร์ ก้านเหลือง. (2561). *รูปแบบการจัดการตามแนวพระราชรัฐเพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางกาย สำหรับผู้สูงอายุในชุมชน*. คุษฎีนิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ การออกกำลังกายและการกีฬา คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ปภาภัทร อัครางกูร. (2562). *มองอนาคตเพื่อการดูแลผู้สูงอายุแบบครบวงจร*. *RMUTT Global Business and Economics Review*, 14(2), 137.
- ปาริฉัตร พันธุ์ศักดิ์. (2564). *ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุมีภูมิสำเนาและอาศัยอยู่ในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลตะคร้อเอน อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี*. วิทยานิพนธ์หลักสูตร บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- พจมาลย์ สงวนศักดิ์. (2565). *นโยบายการบริหารที่มีต่อผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัด กาญจนบุรี ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ*. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(2), 515-529.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2561). *แผนงานบริหารจัดการโครงการวิจัยท้าทายไทย กลุ่มเรื่อง Active and Productive Ageing*. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ 2559.

- รัตติยา พนาจันทร์. (2563). *การส่งเสริมประชาชนเป็นหุ้นส่วนร่วมกับรัฐในการจัดสวัสดิการสังคม*.
กลุ่มงานคณะกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุและผู้พิการ สำนักงานกรรมการ 3.
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกลุ่มเป้าหมายพิเศษ สำนักงาน กศน. สำนักงาน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แนวทางการดำเนินงานและ
รูปแบบ การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ (มิติสุขภาพ มิติสังคม มิติเศรษฐกิจ
และมิติสภาพแวดล้อม)*: กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง.
- สมัชชาสุขภาพจังหวัดกาญจนบุรี. (2566). *รายงานผลการจัดการเตรียมพร้อมรองรับสังคมสูงวัยจังหวัด
กาญจนบุรี*. กาญจนบุรี : ผู้แต่ง.
- สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. (2560). *สรรส. ร่วมผนึกพลัง 16 องค์กรรัฐตาม พ.ร.บ.เฉพาะ มุ่งเป้า
ขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ พร้อมผลักดันข้อเสนอเตรียมสู่สังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ*. สืบค้น
เมื่อ 2 กันยายน 2565. จาก <https://www.hsri.or.th/researcher/media/news/detail/78>.
- สุพจน์ บุญวิเศษ. (2561). *การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ในระดับตำบลอย่างมีส่วนร่วม*.
วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 11(2), 217-231.
- สุรินทร์ นิยมมางกูร. (2561). *การบริหารจัดการงานสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในประเทศไทย*. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 7(2), 21-.36.
- สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน. (2563). *สดง. ห่วงผู้สูงอายุในท้องถิ่น ยังขาดการเตรียมพร้อมรับมือ
สังคมสูงวัย*. สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2564, จาก <https://thestandard.co/lack-of-preparation-for-aging-society/>.
- Ambrosino, R. (2016). *Social Work and Social Welfare An Introduction.8th edition*. Massachusetts:
Cengage Learning.
- Andrzej Klimczuk and Łukasz Tomczyk. (2020). *Perspectives and Theories of Social
Innovation for Ageing Population*. Frontiers in Sociology and Frontiers in Public Health.
- Gladys Marie W.R. Harris. (2018). *Exploring Disaster Preparedness for the Aging Population*.
Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of
Philosophy Public Policy Administration. Walden University.
- Il Kon Kim. (2015). *Health Innovation for Aging Society*. Korea Technical Advisory Group,
National University, Daegu, Korea.
- J. Jarke. (2020). *Ageing Societies and Technological Innovation*. *Public Administration
And Information Technology book series (PAIT)*, 6, 5.

Jeffrey Hamilton. (2021). *Design Thinking to Create Product Innovations for Improved Health of the Aging Population in Thailand*. Master of Management (Business Innovation), Graduate School, Bangkok University.

Magaly Dante. (2015). *Exploring the Lived Experiences of Seniors Aging in Place*. Dissertation for the Degree of Doctor of Philosophy Public Policy and Administration, Walden University.

Melissa Koch. (2021). Innovation processes for ageing-related health technologies. *Healthcare Management Forum 2021*, 34(1), 34-42.

Sowers, K. M. et al. (2008). *Comprehensive Handbook of Social Work and Social Welfare*. New Jersey: Wiley.